

Albizia procera (Forest siris)

Classification-

Kingdom- Plantae

Division- Magnoliophyta

Class- Magnoliopsida

Order- Fabales

Family- Fabaceae

Genus- *Albizia*

Species- *procera*

Habitat- It grows in open forests, roadside areas, canal banks, and degraded lands, thriving in tropical to subtropical conditions.

Morphology- *Albizia procera* is a fast-growing, deciduous tree reaching heights of 15–30 meters, with a spreading crown and light grey, flaky bark. The bipinnate compound leaves have small oblong leaflets arranged in pairs, and the branches bear feathery foliage. The greenish-white to yellowish fragrant flowers are arranged in terminal panicles and bloom during the monsoon. The fruit is a flat, thin, reddish-brown pod that splits open at maturity to release flat, oblong seeds.

Economic Importance-

Used in agroforestry and reforestation projects due to its nitrogen-fixing ability and tolerance to poor soils.

Wood used as firewood and for charcoal production; moderate calorific value.

Improves soil fertility and acts as a nurse tree in degraded areas.

अल्बिज़िया प्रोसेरा (जंगल सिरिस)

वर्गीकरण -

जगत: पादप

विभाग: मैग्नोलियोफाइटा

वर्ग: मैग्नोलियोप्सिडा

क्रम: फैबेलेस

कुल: फैबेसी

जाति: अल्बिज़िया

प्रजाति: प्रोसेरा

आवास (Habitat):

अल्बिज़िया प्रोसेरा दक्षिण और दक्षिण-पूर्व एशिया की मूल प्रजाति है। यह उष्णकटिबंधीय और उपोष्णकटिबंधीय जलवायु में पाई जाती है। इसे खुले जंगलों, घास के मैदानों, नदियों के किनारे और क्षतिग्रस्त भूमि पर उगते हुए देखा जा सकता है।

आकृति-विज्ञान (Morphology):

यह एक तीव्र गति से बढ़ने वाला पर्णपाती वृक्ष है, जिसकी ऊंचाई 15 से 30 मीटर तक होती है। इसका छत्राकार फैलाव होता है और छाल हल्के स्लेटी रंग की तथा परतदार होती है। इसके द्विपंखीय यौगिक पत्तों में छोटे अंडाकार पत्रक जोड़े में लगे होते हैं। शाखाओं पर पतली, झबरीदार हरियाली दिखाई देती है। फूल सुगंधित, हरे-पीले से लेकर पीले-सफेद रंग के होते हैं और वर्षा ऋतु में टर्मिनल पैनिकल (पुष्पगुच्छ) में खिलते हैं। फल पतले, चपटे, लाल-भूरे रंग की फलियाँ होती हैं जो पकने पर फटकर चपटे, अंडाकार बीजों को बाहर निकाल देती हैं।

आर्थिक महत्व (Economic Importance):

यह वृक्ष नाइट्रोजन स्थिरीकरण की क्षमता के कारण कृषि वानिकी (Agroforestry) और पुनः वनीकरण (Reforestation) परियोजनाओं में उपयोगी है।

इसकी लकड़ी जलाऊ लकड़ी तथा कोयला बनाने के लिए प्रयुक्त होती है; इसमें मध्यम ऊष्मा मान (calorific value) होता है।

यह मृदा की उर्वरता सुधारने में सहायक होता है और क्षतिग्रस्त क्षेत्रों में 'नर्स वृक्ष' की भूमिका निभाता है।

ਅਲਬੀਜ਼ੀਆ ਪ੍ਰੋਸੇਰਾ (ਜੰਗਲੀ ਸਿਰਿਸ)

ਵਰਗੀਕਰਨ –

ਰਾਜ : ਪੌਧੇ

ਵਿਭਾਗ: ਮੈਗਨੋਲਿਓਫਾਈਟਾ

ਵਰਗ: ਮੈਗਨੋਲਿਓਪਸਿਡਾ

ਕ੍ਰਮ : ਫੈਬੇਲਸ

ਪਰਿਵਾਰ : ਫੈਬੇਸੀ

ਜੀਨਸ: ਅਲਬੀਜ਼ੀਆ

ਪ੍ਰਜਾਤੀ : ਪ੍ਰੋਸੇਰਾ

ਆਵਾਸ (Habitat):

ਅਲਬੀਜ਼ੀਆ ਪ੍ਰੋਸੇਰਾ ਦੱਖਣੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਮੂਲ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਰਮ ਅਤੇ ਉੱਪ-ਗਰਮ ਹਵਾਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜੰਗਲਾਂ, ਚਰਾਗਾਹਾਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਅਤੇ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਜਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਆਕਾਰ ਰਚਨਾ (Morphology):

ਇਹ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧਣ ਵਾਲਾ, ਪੱਤੇ ਝਾੜਣ ਵਾਲਾ ਦਰਖਤ ਹੈ ਜੋ 15 ਤੋਂ 30 ਮੀਟਰ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਛਾਂਹ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਛਾਲ ਹਲਕੀ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੀ ਤੇ ਪੱਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਫਾਟੇ ਹੋਏ (ਦੁਵਿੱਧੀ ਪਿੰਨਾਟ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਅੰਡਾਕਾਰ ਪੱਤੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟਾਹਣੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹਲਕੀ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਹਰੀ ਪੱਤੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੁੱਲ ਹਰੇ-ਸਫੈਦ ਜਾਂ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਅਤੇ ਮਹਿਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਾਨਸੂਨ ਦੌਰਾਨ ਗੁੱਛਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਿੜਦੇ ਹਨ। ਫਲ ਇੱਕ ਪਤਲੀ, ਚਪਟੀ, ਲਾਲ-ਭੂਰੀ ਫਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੱਕਣ ਉੱਤੇ ਖੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਚਪਟੇ, ਅੰਡਾਕਾਰ ਬੀਜ ਛੱਡਦੀ ਹੈ।

ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ (Economic Importance):

ਇਹ ਦਰਖਤ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖੇਤੀ-ਵਨ ਵਿਗਿਆਨ (Agroforestry) ਅਤੇ ਵਣੀਕਰਨ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਜਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਕੋਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਦੀ ਕੈਲੋਰੀਕ ਮੁੱਲ ਮਧਯਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਾਬ ਜਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਨਰਸਰੀ ਦਰਖਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।